

Model Development for Academic leadership of teachers with School-Based Training under the Local Government Administration of Kalasin Organization

Kusumarn Sirimo¹, Chamnian Pollaharn² and Kritkanok Duangchatom³

Received	Reviewed	Revised	Accepted
06/12/2562	08/12/2562	03/01/2563	07/01/2563

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the factors and indicators of academic leadership of teachers 2) form the model development for the academic leadership of teachers with school-based training under the Local Government Administration of Kalasin Organization and 3) study the result of the research experiment. The research procedures were divided into three phases. The first stage was to study the components of the academic leadership of teachers by synthesizing the data, focus group discussion, and questioning from 234 samples. The second stage was to form the model development of academic leadership for teachers with school-based training by using (Multi-Attribute Consensus Reaching: MACR). And the third stage was to study the result of the research experiment with 1 school and 18 target groups.

The results found that: (1) The factors and indicators of academic leadership of teachers with school-based training under the Local Government Administration of Kalasin Organization comprised of 1) the model of teaching comprised 4 sub-factors and 17 indicators, 2) learning achievement comprised 4 sub-factors and 9 indicators, 3) professional teacher comprised 4 sub-factors and 16 indicators and 4) participatory in development of quality education comprised 5 sub-factors and 13 indicators. (2) The model comprised of 1) principles 2) objectives 3) activities 4) content 5) instructional

¹ Ed.D. Student (Educational Management), Rajabhat Maha Sarakham University.

E-mail: mk_getra@hotmail.com

² Lecturer of Educational Management, Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University.

E-mail: jn_pol@yahoo.co.th

³ Lecturer of Educational Management, Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University.

E-mail: secrecy_pink@msn.com

media 6) time and 7) assessment. The result of the evaluation for accuracy, possibility, and utilities was the highest overall. And (3) The result of the experiment using the model development of the academic leadership of teachers with school-based training under the Local Government Administration of Kalasin Organization was at the highest level of the average.

Keywords: Teachers' Academic leadership, School-based training

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์

กุสุมาลย์ ศิริไม้⁴, จำเนียร พลหาญ⁵ และ กฤษณก ดวงชาทม⁶

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ และ 3) ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยสังเคราะห์ข้อมูล การสนทนากลุ่ม และสอบถามความคิดเห็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 234 คน ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติ (Multi Attribute Consensus Reaching: MACR) และ ระยะที่ 3 ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการทดลองใช้ในสถานศึกษา 1 แห่ง มีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 18 คน

ผลการวิจัย พบว่า (1) องค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านการเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน มี 4 องค์ประกอบย่อย 17 ตัวชี้วัด 2) องค์ประกอบด้านการเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มี 4 องค์ประกอบย่อย 9 ตัวชี้วัด 3) องค์ประกอบด้านทักษะการเป็นครูมืออาชีพ มี 4 องค์ประกอบย่อย 16 ตัวชี้วัด และ 4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มี 5 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวชี้วัด (2) องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กิจกรรม 4) เนื้อหา 5) สื่อการเรียนรู้ 6) ระยะเวลาการพัฒนา และ 7) การ

⁴ นักศึกษาปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การบริหารจัดการการศึกษา) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

⁵ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

⁶ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ประเมินผล โดยมีผลการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู, การฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

บทนำ

ในช่วงระยะสองทศวรรษที่ผ่านมาทุก ๆ ประเทศทั่วโลกได้ริเริ่มและดำเนินการปฏิรูปการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสู่ยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ และผู้ที่รับผิดชอบในภาระงานนี้มากที่สุดก็คงหนีไม่พ้นอาชีพรู (Pavida Tharasrisuthi. 2004) ดังนั้นในการปฏิรูปคุณภาพการศึกษาจะเป็นไปไม่ได้เลยหากปราศจากการพัฒนาหรือการยกระดับคุณภาพครู ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของระบบการศึกษา (Thailand Development Research Institute. 2013) และถือว่าครูเป็นด่านหน้าหรือกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยคุณภาพของระบบการศึกษาจะไม่สามารถสูงกว่าคุณภาพของครู หากเรามีครูที่ไม่มีคุณภาพก็อย่าได้คาดหวังว่าการศึกษาจะมีคุณภาพ และเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของครูให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น มีความสามารถอย่างเพียงพอที่จะพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (Office of the Education Council. 2010) ดังที่ Prachid sakunapat and Udom Choikiwon (2006) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ครูเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างมากในการให้การศึกษาเรียนรู้ทั้งในด้านวิชาการและประสบการณ์ ตลอดจนเป็นผู้เสียสละดูแลเอาใจใส่สั่งสอนอบรมให้เด็กได้พบกับแสงสว่างแห่งปัญญา อันเป็นหนทางแห่งการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเอง รวมทั้งนำพาสังคมประเทศชาติก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองเช่นเดียวกับ Varakorn Samakoses (2010) ที่กล่าวว่า นับจากอดีตถึงปัจจุบันสังคมไทยยังคงให้ความสำคัญต่อ “ครู” ว่าเป็นบุคคลที่จะส่งเสริมและสร้างสรรค์สร้างการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณภาพ และเมื่อสถานการณ์การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปทั้งที่เป็นการเรียนรู้ในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาและยกย่องเพื่อร่วมกันปกป้องและเสริมสร้างการเรียนรู้ของเด็กหรือผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ เจตคติและค่านิยมอันดีงาม รวมทั้งมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นคนดีของชุมชนสังคมและประเทศชาติและนอกจากนี้แล้ว Sureerat Phuttanatein (2009) ยังได้กล่าวไว้ว่า ครูมีหน้าที่บทบาทสำคัญต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนซึ่งในศตวรรษที่ 21 “ภาวะผู้นำครู” ถือได้ว่ามีความสำคัญที่จะนำไปสู่ความเป็นผู้นำทางวิชาการตามมาตรฐานวิชาชีพและครูมืออาชีพสู่สากล ทั้งนี้

เนื่องจากภาวะผู้นำครูเป็นการแสดงออกของครูในการร่วมกันทำงานอย่างร่วมมือรวมพลังนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตลอดจนการมีความสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องต่าง ๆ ระหว่างครูแต่ละบุคคลภายในสถานศึกษารวมไปถึงความสามารถของครูในการนำทั้งการนำในห้องเรียน การนำนอกห้องเรียนและการนำครูคนอื่น ๆ โดยปราศจากการใช้อิทธิพลในการกระตุ้นชักจูงเพื่อนครูให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาเข้าร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน และให้ความร่วมมือ ร่วมพลัง ในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษา

ทั้งนี้เมื่อกล่าวถึงภาวะผู้นำครู Fullan (1993) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำครูประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญที่มีความมุ่งมั่นและพัฒนาตนเองไปสู่ครูมืออาชีพอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนช่วยเหลือครูคนอื่นให้สามารถพัฒนาครูไปสู่มืออาชีพด้วย และ Suranna and Moss (2000) ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำครูว่า มีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นผู้นำทางชีวิตให้กับเพื่อนครูเป็นผู้นำพัฒนาหลักสูตรและเป็นตัวแทนขององค์กรทั้งในโรงเรียน หรือของสมาคมท้องถิ่น เช่นเดียวกับ Mujis and Harris (2003) ที่ได้กล่าวว่า นอกจากภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนแล้ว การมีภาวะผู้นำของครูสามารถเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน กล่าวคือ ภาวะผู้นำของครูเป็นการร่วมมือ ร่วมพลังและการทำงานร่วมกันของครูอย่างมีจุดมุ่งหมาย ภาวะผู้นำของครูไม่ใช่ภาวะผู้นำตามคำจำกัดความเกี่ยวกับความรับผิดชอบหรือบทบาทอย่างเป็นทางการ แต่เป็นการปฏิบัติที่มีความร่วมมือร่วมพลัง เช่น ความร่วมมือทางวิชาชีพในการริเริ่มสิ่งใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน การปรับปรุงการเรียนการสอนในระดับชั้นเรียน ระดับกลุ่มสาระหรือระดับโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการและนักการศึกษาที่ศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ โดยให้ความสำคัญกับ “ภาวะผู้นำของครู” (Teacher leadership) เช่น Strodl (1992) ที่กล่าวว่า การมีภาวะผู้นำของครูที่แสดงให้เห็นว่าครูที่มีความสามารถในการใช้ภาวะผู้นำในชั้นเรียนนั้น จะประกอบไปด้วยการมีภาวะผู้นำแบบไม่เป็นทางการที่แฝงอยู่และมีความสามารถในการระบุลักษณะของปัญหาและข้อขัดแย้ง อีกทั้งได้รับการเสริมพลังอำนาจเพื่อแก้ปัญหา และ Pillicer and Anderson (1995) ที่กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภาวะของครูไว้ใน 2 ประเด็น คือ มีความริเริ่มสร้างสรรค์เกี่ยวกับการเรียนการสอน และนำไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน โดยก่อให้เกิดผลต่อการปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนและเป็นผู้นำทางการเรียนการสอน กล่าวคือ ความเป็นผู้นำด้านการเรียนการสอนมิได้ถูกกำหนดจากฝ่ายบริหารแต่เกิดจากตัวของครูเองภายใต้การสนับสนุนของโรงเรียน ดังที่กล่าวข้างต้นภาวะผู้นำครูจึงมีความสอดคล้องกับหลักแนวคิดพื้นฐานของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Formative leadership theory) ที่มีความเชื่อที่ว่า ในโรงเรียนหนึ่งอาจมีผู้นำได้หลายคน ซึ่งแสดงบทบาทการใช้ภาวะผู้นำในลักษณะต่าง ๆ มากมาย บทบาทภาวะผู้นำจึงมิใช่จำเพาะเจาะจงแต่ผู้บริหารเท่านั้น (Wimol Jankaew. 2012)

จากความสำคัญของภาวะผู้นำครูดังกล่าวจะเห็นได้ว่า นักวิชาการและนักการศึกษาส่วนใหญ่จะกล่าวถึงภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เป็นผู้นำพัฒนาหลักสูตร หรือกล่าวโดยสรุปได้ว่าภาวะผู้นำของครูควรมุ่งไปที่งานวิชาการ เป็นหลัก โดยมีการร่วมมือร่วมพลังและการทำงานร่วมกันของครูในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Suwimon Wongwanich (2016) ที่กล่าวว่า ครูเป็นหัวใจที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษา นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นอยู่กับคุณภาพการสอนของครู และ Bangkok Primary Educational Service Area Office 3 (2010) ที่กล่าวว่า ครูจะต้องมีความรู้ทางด้านวิชาการ ซึ่งหมายถึงครูจะต้องแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมให้ผู้เรียนได้ เรียนอย่างครบถ้วน และเหมาะสมตามระดับความรู้นั้น และหากกล่าวถึงคำว่าคุณภาพการศึกษาคงไม่ใช่คุณภาพของนักเรียน เพียงอย่างเดียว นั่นเพราะการที่นักเรียนจะมีคุณภาพได้นั้น ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ครูจึงควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ดังที่ Preeyaporn Wong-Anudroj (2010) ที่กล่าวว่า งานวิชาการถือเป็นงานหลักของโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ไว้ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและมีความเกี่ยวข้องกับ บุคลากรทุกระดับในสถานศึกษา อย่างไรก็ตามจากบทวิเคราะห์สถานภาพการพัฒนาครูทั้งระบบและข้อเสนอแนะแนวทางการ พัฒนาครู เพื่อ คุณภาพผู้เรียนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู เพื่อพัฒนา ผู้เรียน ซึ่งผลการวิเคราะห์ในด้านประสิทธิภาพและศักยภาพครูที่สรุปว่า ครูยังขาดความเป็นนักวิชาการที่จะทำให้ตนเองเป็น ผู้ มีความรู้ ทำให้มีศักยภาพไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน (Office of the Education Council. 2013)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยเฉพาะในส่วนของครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้กำหนดประเด็นการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้มาตรฐานการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จ งานวิชาการจึงนับว่ามีบทบาทสูงสุดต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการบริหารสถานศึกษาให้ได้คุณภาพ (Office of the Basic Education Commission 2016) และผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นสารสนเทศที่ทำให้ครูสามารถนำผู้เรียนไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ นำพาโรงเรียนไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม ตลอดจนการพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำด้วยเช่นกัน

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ควรประกอบด้วยอะไรบ้าง
2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร
3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตการวิจัย

กำหนดขอบเขตของการวิจัยตามระยะการวิจัยทั้ง 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

1.1 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา ได้แก่ (1) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัด โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) และ (2) ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 234 คน เพื่อศึกษาความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ประกอบด้วย 1) ด้านการเป็นแบบอย่างการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านการเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) ด้านทักษะการเป็นครูมืออาชีพ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.3 ขอบเขตด้านสถานที่ ประกอบด้วย (1) โรงเรียนสังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 12 โรงเรียน 2) โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จำนวน 4 โรงเรียน 3) โรงเรียนสังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 9 โรงเรียนและ 4) โรงเรียนสังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 3 โรงเรียน

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์

2.1 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา: กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อร่วมสร้างและพัฒนารูปแบบ พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติ (Multi Attribute Consensus Reaching: MACR)

2.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา: องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ (1) การเป็นแบบอย่างการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน 2) การสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน 3) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน และ 4) การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ (2) การเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ 2) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน 3) กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ และ 4) การกำหนดเป้าหมายความสำเร็จ (3) ทักษะการเป็นครูมืออาชีพ ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนานตนเอง 2) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 3) การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี และ (4) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา 4) การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ และ 5) การมีสิทธิร่วมรับผลประโยชน์ในการจัดการศึกษา

2.3 ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่ ห้องประชุม 1724 อาคารวิริยะ (ตึก 17) คณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

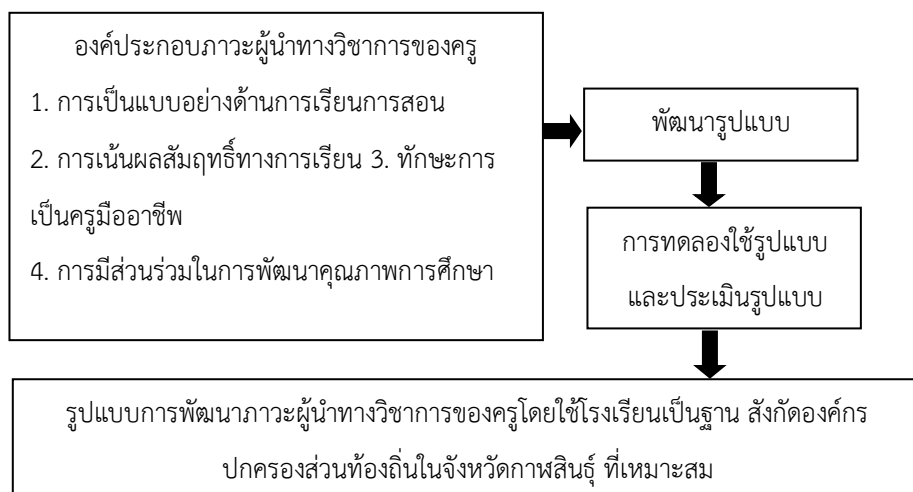
ระยะที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์

3.1 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา ได้แก่ (1) กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 18 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และ ครู จำนวน 16 คน เพื่อทดลองใช้รูปแบบ (2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบ

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ (1) โครงการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ตามรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ (2) การฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School based training)

3.3 ขอบเขตด้านสถานที่ คือ โรงเรียนองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดอำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

1.2 ยืนยันความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ (1) ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดโครงสร้างของรูปแบบและองค์ประกอบ ตัวชี้วัดจากผลจากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย ในการสนทนากลุ่ม (2) ปรับปรุงรูปแบบ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและสร้างเป็นรูปแบบนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ (ชุดเดิม) อีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู อีกครั้ง โดยใช้แบบประเมินที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

1.3 ศึกษาความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับกลุ่มตัวอย่าง 234 คน โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และได้กำหนดความเหมาะสมของรูปแบบไว้ 5 ระดับ

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์

2.1 ดำเนินการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติ (MACR) เพื่อสร้างรูปแบบโดยนำผลการดำเนินการจากระยะที่ 1 มาจัดรวบรวมเป็นข้อมูลสารสนเทศเบื้องต้น โดยจัดทำเป็นรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 ร่างคู่มือการใช้รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีส่วนประกอบดังนี้ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนที่ 3 การประเมินผลการใช้รูปแบบ และส่วนที่ 4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

2.3 ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ ตามข้อ เสนอแนะและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและสร้างเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้และประเมินรูปแบบต่อไป

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์

3.1 นำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ผ่านการยืนยันรูปแบบจากการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติ มาทดลองใช้ในสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ โดยใช้โครงการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยดำเนินการดังนี้

3.1.1 ประชุมชี้แจง โดยผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายประชุม เพื่อทำความเข้าใจการทดลองใช้รูปแบบ เกี่ยวกับกระบวนการในการวิจัย ปฏิบัติการปฏิบัติงาน และวิธีการประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการทดลองใช้

3.1.2 ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบ ตาม 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมก่อนเข้ารับการพัฒนา (Pre-enhanced development) 2) การพัฒนาแบบเข้มข้นตามรูปแบบ (Intensive development) 3) การนำไปสู่การปฏิบัติจริง (Practitioner implementation) และ 4) การติดตามผลหลังการพัฒนาและสะท้อนผล (Follow up and feedback)

3.2 ประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยใช้แบบประเมินรูปแบบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) แบบลิเคอร์ท (Likert) โดยกำหนดการแปลความหมาย

3.3 ประเมินความพึงพอใจการทดลองใช้รูปแบบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) แบบลิเคอร์ท (Likert)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สรุปได้ว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 ด้าน องค์ประกอบย่อย 17 ด้าน และมี 55 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน มี 4 องค์ประกอบย่อย 17 ตัวชี้วัด 2) องค์ประกอบด้านการเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มี 4 องค์ประกอบย่อย 9 ตัวชี้วัด 3) องค์ประกอบด้านทักษะการเป็นครูมืออาชีพ มี 4 องค์ประกอบย่อย 16 ตัวชี้วัด และ 4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มี 5 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวชี้วัด ในส่วนของการศึกษาความเหมาะสมขององค์ประกอบสรุปได้ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปโดยรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและความเป็นไปอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ผลการศึกษาความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยกลุ่มตัวอย่าง สรุปโดยรวม 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดไปหาต่ำสุด ได้ดังนี้ 1) ด้านการเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) ด้านทักษะการเป็นครูมืออาชีพ 3) ด้านการเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามลำดับ ซึ่งทุกองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีสรุปผลดังนี้

2.1 องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กิจกรรม 4) เนื้อหา 5) สื่อการเรียนรู้ 6) ระยะเวลาการพัฒนา และ 7) การประเมินผล โดยมีผลการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 องค์ประกอบและตัวชี้วัดในภาพรวมมีความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

2.3 ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปโดย รวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.4 การทดลองใช้รูปแบบให้ดำเนินการ โดยจัดทำเป็นโครงการพัฒนา 1 โครงการ คือ โครงการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์

3.1 การทดลองใช้รูปแบบ ดำเนินการโดยจัดทำเป็นโครงการพัฒนา 1 โครงการ คือ “โครงการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดกาฬสินธุ์” ทดลองใช้ในโรงเรียน 1 โรง คือ โรงเรียนองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการทดลองใช้ในภาพรวมมีผลการประเมินการดำเนินการตาม องค์ประกอบและตัวชี้วัดอยู่ในระดับมาก และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินสูงสุด คือ การ เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รองลงมา ได้แก่ ทักษะการเป็นครูมืออาชีพ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา คุณภาพการศึกษา และการเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน ตามลำดับ

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบ สรุปใน ภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาขององค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สรุป ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่างด้านการเรียนการสอน ด้านการเน้นผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน ด้านทักษะการเป็นครูมืออาชีพ และด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และทั้ง 4 องค์ประกอบ ก็มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบ ส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะการแสดงออกถึงพฤติกรรมของครูที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ของครู ทั้งนี้เนื่องมาจากภาวะผู้นำของครู (Teacher leadership) ในสถานศึกษา เป็นภาวะผู้นำที่มัก เกิดขึ้นเมื่อครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาร่วมกับหน่วยงานภายนอก หรือการร่วมมือกับเพื่อนครูทั้งภายในภายนอกหน่วยงานเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพ ผู้เรียน Suwimon Wongwanich (2016) จึงกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเป็นการให้ความสำคัญ กับการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงและการสอนเป็นอันดับแรกโดยมีจุดเน้นที่การปรับการ เรียนรู้และรูปแบบของภาวะผู้นำที่อยู่บนหลักการของการพัฒนาและการร่วมมือทำงานด้วยกันอย่างมี วิชาชีพ หัวใจสำคัญของภาวะผู้นำครู คือ ความร่วมมือ รวมพลัง ความเชื่อใจซึ่งกันและกัน การสนับสนุน และเสวนาการแบ่งปันการปฏิบัติที่ดีเยี่ยมและเรียนรู้ร่วมกัน [18] ทั้งนี้องค์ประกอบทั้งหมดดังกล่าวยัง สอดคล้องกับแนวคิดของ Mujis and Harris (2003) ที่ได้แบ่งภาวะผู้นำของครูออกเป็น 5 มิติ คือ 1) มิติการร่วมกันตัดสินใจ 2) มิติความร่วมมือร่วมใจในการทำงานร่วมกับเพื่อนครูเพื่อปรับปรุงการเรียน การสอนและวิธีการสอน 3) มิติการมีส่วนร่วมในเชิงรุก โดยมีส่วนร่วมในการพัฒนาปรับปรุงงานที่เป็น แกนหลักในการพัฒนาโรงเรียนและการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโรงเรียน 4) มิติการเรียนรู้เชิง วิชาชีพ ซึ่งครูมีการเรียนรู้เฉพาะบุคคลและเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนครู และ 5) มิติภาวะผู้นำในการปฏิบัติ ซึ่ง ครูเข้าไปมีส่วนในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในฐานะเป็นตัวแทนของโรงเรียน ดังนั้น

องค์ประกอบทั้งหมดที่ได้จากการสังเคราะห์ดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาครูให้มีความรู้ โดยเฉพาอย่างยิ่งภาวะผู้นำทางวิชาการ

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปลองค์ประกอบและตัวชี้วัดในภาพรวมมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก สามารถนำไปใช้ในการสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ได้นั้น อาจเนื่องมา จากการดำเนินการวิจัยที่กำหนด ตั้งแต่การสังเคราะห์องค์ประกอบที่ผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิด ผลการศึกษาวิจัยของนักการศึกษาและนักวิชาการโดยใช้ตาราง สังเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยและตัวชี้วัดในเบื้องต้น ก่อนที่จะนำไปศึกษาความเหมาะสมของ องค์ประกอบจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ จนมาถึงขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการดำเนินการครั้งนี้ โดยการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติ (Multi Attribute Consensus Reaching: MACR) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบความตรงเชิงพินิจ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ซึ่งกระบวนการหรือวิธีดำเนินการวิจัยดังกล่าวข้างต้นจึงอาจเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้องค์ประกอบและตัวชี้วัดในภาพรวมความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และอยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้จากการประชุมการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติ ยังได้กำหนดให้การทดลองใช้รูปแบบ ให้ดำเนินการในลักษณะเป็นโครงการพัฒนานั้น สอดคล้องกับ McCauley (1998) ที่ได้สรุปวิธีการพัฒนาว่า การฝึกอบรมโดย ใช้โครงการเป็นวิธีการที่สำคัญอีกวิธีหนึ่งในการพัฒนา ซึ่งจะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจสถานการณ์และเข้าใจวิธีการที่จะ ควบคุมกิจกรรมของกลุ่ม และ Vicerce and Fulmer (1998) ที่ได้กล่าวว่า ลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาต้องเป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า ในส่วนของการนำรูปแบบไป ทดลองใช้เพื่อประเมินผลรูปแบบ

ในส่วนของสรุปผลองค์ประกอบของรูปแบบที่ประกอบด้วย ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กิจกรรม 4) เนื้อหา 5) สื่อการเรียนรู้ 6) ระยะเวลาการพัฒนา และ 7) การประเมินผล โดยมีผลการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น สอดคล้องกับ Jiraporn Amonchai (2010) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำของนักบริหารงานปกครองท้องถิ่นสังกัดองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น โดยโปรแกรมประกอบด้วย เนื้อหาการพัฒนา วัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เฉพาะ วิธีการพัฒนา และวิธีการประเมิน Yordanong Jomhongbhibhat (2010) ได้พัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้นำการ

จัดการเรียนตามแนวปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ โครงสร้าง การวัดและประเมินโปรแกรม และ Krongthip Nakvichet (2014) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับผู้นำนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชน โดยมีองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการดำเนินงาน และ Jakgree Tonchua (2012) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยใช้โปรแกรมที่มีองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ คือ 1) คำชี้แจงในการใช้โปรแกรม 2) ความเป็นมาและความสำคัญของโปรแกรม 3) หลักการของโปรแกรม 4) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 5) เนื้อหาของโปรแกรม 6) กิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรม 7) เทคนิคที่ใช้ในโปรแกรม 8) สื่อที่ใช้ในโปรแกรม และ 9) การวัดและประเมินผล

สำหรับผลการวิเคราะห์ความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบ โดยการยืนยันของผู้ทรงคุณวุฒิ ในภาพรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากนั้น สอดคล้อง กับแนวคิดของ Eisner (1976) ที่ได้เสนอแนวคิดในการประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการ วิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้ง เฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับ วัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณา ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ตามวิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับ คุณภาพประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน และเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบ เป็นการ วัดคุณค่า ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ ได้ นอกจากการใช้วิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น บน หลักการที่เน้นความเชื่อถือว่า ผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรมและมีวิจารณ์ญาณที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและ เกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง ดังนั้น การดำเนินการยืนยันรูปแบบโดยวิธีของผู้ทรงคุณวุฒินี้ถือว่าเป็นการประเมินทางการศึกษาที่เรียกว่า การ วิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษานั้นเอง การวิพากษ์วิจารณ์ต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิตาม วิธีนี้นิยมใช้มาก เพราะถือว่าเป็นการตัดสินใจหรือการวิพากษ์วิจารณ์โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขาหรือ วิชาชีพนั้น ๆ เป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ Pudis Padpin (2014) ทั้งนี้ผลการประเมินคู่มือการใช้ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลสรุปในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ที่สุดนั้น อาจเนื่องมาจากการที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับคู่มือการใช้รูปแบบ โดยได้จัดเป็นองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็น ฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนที่ 3 การประเมินผลการใช้รูปแบบ และ ส่วนที่ 4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ จากนั้นนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินคู่มือการใช้รูปแบบที่จะต้องมี ความน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบที่มองแล้วสวยงาม เห็นแล้วอยากเปิดอ่าน อยากนำไปใช้ เนื้อหาภาษา

ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และองค์ประกอบของรูปแบบ การนำไปใช้ต้องไม่ซับซ้อน ต้องตรงเรื่องตรงประเด็นใช้ได้ง่ายกับสถาน ศึกษาและครูที่มีบริบทต่างกัน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปผลในภาพรวม มีผลการดำเนินการตาม องค์ประกอบและตัวชี้วัดอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากรูปแบบ ที่สร้างและพัฒนาขึ้นมานั้นผ่าน กระบวนการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติ (Multi Attribute Consensus Reaching: MACR) ที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งล้วน แต่เป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษา จึงสามารถนำรูปแบบ ไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี เมื่อนำไปใช้จริง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยที่ได้รับการชี้แจงทำความเข้าใจในการ นำรูปแบบไปใช้ มีการระบุเป้าหมายที่ชัดเจน ทุกคนมีส่วนร่วมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีการ ประเมินผลเป็นระยะ ทราบผลว่าบรรลุเป้าหมายอย่างน้อยแค่ไหน ถ้ายังไม่บรรลุเป้าหมายก็ระดม ความคิดกัน ช่วยดำเนินการให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ และในประการสุดท้ายมีการสรุปผล รายงาน ผล (รายงานโครงการ) อีกทั้งในการประเมินรูปแบบได้มีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นคณะกรรมการ ประเมิน จำนวน 5 คน จึงทำให้การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ ปรากฏผลดังกล่าวนี้

ในส่วนผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายจากการทดลองใช้รูปแบบ สรุปใน ภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดนั้น อาจเนื่องมาจากการที่กลุ่มเป้าหมายและผู้วิจัยได้มีการ ประชุมทำความเข้าใจ และชี้แจงถึงหลักการ วัตถุประสงค์ในการทดลองใช้ตามโครงการ นอกจากนี้ยังได้ มีการนำเสนอโครงการต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อทราบ และอีกประการช่วงระยะเวลาในการ ดำเนินการเป็นช่วงเวลาปิดภาคเรียน ทำให้กลุ่มเป้าหมายไม่มีการกีดกันในการจัดการเรียนการสอน จึงอาจ เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายมีเวลาเต็มในการเข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบตามโครงการครั้งนี้ แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินการโดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมความพร้อมก่อนเข้ารับการพัฒนา (Pre-enhanced development) 2) การพัฒนาแบบเข้มตามรูปแบบ (Intensive development) 3) การ นำไปสู่การปฏิบัติจริง (Practitioner implementation) และ 4) การติดตามผลหลังการพัฒนาและ สะท้อนผล (Follow up and feedback) ก็ถือได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งจึงมีสรุปผลความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ได้รับการตรวจสอบด้วย

กระบวนการทางการวิจัย หน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา หรือหน่วยงานอื่น สามารถนำองค์ ประกอบ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการเป็นครูมืออาชีพ การเป็นแบบอย่างด้าน การเรียนการสอน และ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาครูในด้าน ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของครู สู่การพัฒนา การศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป

1.2 ควรมีการกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาครูด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ครูเปลี่ยนจากการเป็นครูผู้สอนที่ปฏิบัติตามหน้าที่ มาเป็นครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ ด้วยการเป็นผู้นำทางวิชาการ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพทัดเทียมนานาชาติ

1.3 ควรมีการนำผลการวิจัยนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล ของครูและบุคลากรทางการในการปฏิบัติหน้าที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดและประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของครูใน สถานศึกษา

2.2 ควรมีการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ หรือสถานศึกษาอื่นที่เหมาะสมตามบริบทนั้น ๆ

2.3 ควรมีการวิจัยเชิงประเมินและติดตามผลการนำองค์ประกอบและตัวชี้วัด ไปใช้ในการ ประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด กาฬสินธุ์ เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานในการวางแผนการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

References

- Bangkok Primary Educational Service Area Office 3. (2010). *The development of teacher quality by empowerment*. Bangkok: Supervision, Monitoring, and evaluation for educational pro.
- Eisner, E. (1976). "Educational Connoisseurship and Criticism: Their form and Functions in Educational Evaluation," *Journal of Aesthetic Evaluation or Education*. 10, 1976.
- Fullan, Michael G. (1993). "Why Teachers Must Become Change Agents". *Educational Leadership*. 50 (7), March.
- Jakgree Tonchua. (2012). *The Development of a Leadership Enhancement Program for Students' Association Committee of Northeastern Technical Colleges under the Office*

- of the Vocational Education Commission. Doctor of Educational (Leadership Educational Administration).* Sakon Nakhon: Sakon Nakhon Rajabhat University.
- Jiraporn Amonchai. (2010). *The Development of Leadership Program of Local Administrators Under Local Government.* Doctor of Education (Educational Administration and Development). Mahasarakham: Mahasarakham University.
- Krongthip Nakvichet. (2014). *A Model for Leadership Development of Private University Student Leaders.* Nakhon Ratchasima: Vongchavalitkul University.
- McCauley, C.D., & others. (1998). *The Center for Creative Leadership: Handbook of Leadership Development.* San Francisco: Jossey – Bass.
- Muijs, D. and A. Harris. 2003. “Teacher Leadership – Improvement through Empowerment? An Overview of the Literature.” *Educational Management and Administration.* 31 (4): 437-448.
- Office of the Basic Education Commission. (2016). *Bureau of Education Innovation.* Bangkok: Pimdeekarnpim.
- Office of the Education Council. (2010). *A research report: Research and development of teachers and education personnel professional development policies.* Bangkok: Prikwarn Graphic.
- Office of the Education Council. (2013). *Education in Thailand.* Prigwan Graphic Co., Ltd
- Pavida Tharasrisuthi. (2004). *Leadership and ethics for educational administration.* Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Pellicer, L. O. and Anderson, L. W. (1995). *A handbook for teacher leaders.* Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Prachid sakunapat and Udom Choikiwon. (2006). *Important day.* Bangkok: Poompanya.
- Preeyaporn Wong-Anudroj. (2010). *Instructional management.* Bangkok: Printing co.,ltd.
- Pudis Padpin. (2014). *Development of School Administration Model Through the Sufficient Economy Philosophy under Office of the Basic Education Commission. Doctor of Education (Educational Administration).* Pathumthani: Valaya Alongkorn Rajabhat University.
- Strodl, P. (1992). *A model of teacher leadership.* Paper presented at the annual meeting of the Eastern Educational Research Association, Hilton Head, SC.

- Suranna, K. J. (2000). *The nature of teacher leadership: A case study of elementary school teachers from a five-year teacher education program*. Doctoral dissertation, University of Connecticut, Storrs.
- Sureerat Phuttanatein. (2009). *Model of Teacher Leadership Capacity in Basic Educational Institutions*. Doctor of Education (Educational Administration), Educational Administration, Department of Education. Bangkok: Kasetsart University.
- Suwimon Wongwanich. (2016). *Classroom action research* (18th ed). Bangkok: Chulalongkorn University Publisher.
- Thailand Development Research Institute. (2013). *Full Report of the Preparation of a Strategic Reform of Basic Education to Responsibility*. Bangkok: The Foundation of the Thailand Development Research Institute.
- Varakorn Samakoses. (2010). *Proposing a suitable educational system suitable for healthy Thai people*. Bangkok: Pappim.
- Vincere, A.A., & Fulmer, R.M. (1998). *Leadership by design*. Boston: Harvard Business School Press.
- Wimol Jankaew. (2012). *A creative leadership development model for the school directors of Suratthani primary education service area office 3*. Doctor of Education (Educational). Pathumthani: Rungsit University.
- Yordanong Jomhongbhibhat. (2010). *Development of a program for developing instructional leadership in learning management based on the educational reform of basic education*. Doctor of Educational (Leadership Educational Administration). Sakon Nakhon: Sakon Nakhon Rajabhat University.